

TURISME I ENTORN CULTURAL

LLEI 16/1985, DE 25 JUNY, DE PATRIMONI HISTÒRIC ESPANYOL

- Aquesta llei consagra una nova definició de patrimoni històric i amplia notablement la seua extensió. Hi queden compresos els béns mobles i immobles que els constitueixen, el patrimoni arqueològic i l'etnogràfic, els museus, arxius i biblioteques de titularitat estatal, així com el patrimoni documental i bibliogràfic. Busca, en suma, assegurar la protecció i fomentar la cultura material deguda a l'acció de l'home en sentit ampli, i la defineix com un conjunt de béns que en si mateixos han de ser apreciats, sense establir limitacions derivades de la seua propietat, ús, antiguitat o valor econòmic.

-
- Dintre del patrimoni històric espanyol, i a fi d'atorgar una major protecció i tutela, adquireix un valor singular la categoria de Béns d'Interès Cultural, que s'estén als mobles i immobles d'aquell patrimoni que, de manera més palmària, requerisquen tal protecció. Semblant categoria implica mesures així mateix singulars que la llei estableix segons la naturalesa dels béns sobre els quals recau.

PATRIMONI CULTURAL: CATEGORIES

El concepte de patrimoni cultural, en la seua accepció de "bé cultural", queda millor explicitat si comprenem les diverses categories dels objectes i aspectes que l'integren. En aquest tema també han existit al llarg del temps diverses classificacions segons diversos criteris, com ara:

- Localització (arqueològic, històric, ambiental, documental).
- Ubicació temporal (prehispanic, colonial, republicà, modern).
- Escala espacial (monument, conjunt històric, lloc històric).
- Origen epistemològic (arqueològic, històric, artístic, científic, etc.).

-
- Una primera classificació planteja dues categories generals: el patrimoni cultural tangible i el patrimoni cultural intangible

A. Patrimoni Cultural Tangible o Material:

- Són totes aquelles creacions humanes observables, mesurables i que ocupen un lloc en l'espai, les quals poden ser de naturalesa immoble o moble.

A.1 El patrimoni cultural immoble o inamovible:

- Es pot classificar al mateix temps en: “edificis o monuments”, “conjunts edilicis” i “llocs”.
-

-
- **1. Edificis o monuments: són construccions utilitàries o commemoratives amb valor o interès històric, artístic, científic o social. Aquests poden ser de quatre tipus:**
 - **Arqueològics:** aquelles construccions trobades producte d'excavacions, la funció utilitària i social de les quals està perduda.
 - **Arquitectònics:** construccions de caràcter religiós, civil, militar o industrial, la funció utilitària i social de les quals existeix o pot ser recuperada.
 - **Enginyeria i Infraestructura:** construccions utilitàries, com ara camins, ponts, aqüeductes, canals, terrasses, preses, etc.
 - **Escultura colossal:** realitzacions artístiques d'escala monumental amb fins commemoratius o simbòlics.

-
- **2. Conjunts edilicis: agrupació de construccions, amb valor o interès històric, artístic, científic o social, que formen una unitat d'assentament contínua o dispersa. Aquests poden ser de dos tipus:**
 - Conjunts historicomonumentals: nucli individualitzat d'immobles compresos en una unitat de població i que puga ser clarament delimitat.
 - Centres històrics: assentament humà, fortament condicionat per una estructura física provinent del passat, recognoscible com a representatiu de l'evolució d'un poble.

-
- **3. Llocs: obres conjuntes de l'ésser humà i la naturalesa, amb valor o interès històric, estètic, etnològic, antropològic, paleontològic. Aquests poden ser de tres tipus:**
 - Llocs històrics: paratges naturals vinculats a esdeveniments del passat, a tradicions populars i creacions culturals.
 - Àrees paisatgistes: espai delimitat els elements naturals del qual estan ordenats com a conseqüència de la intervenció humana.
 - Zones arqueològiques: llocs on hi ha testimonis mobles o immobles, susceptibles de ser estudiats, ubicats en superfície, subsòl o davall d'aigües territorials.

-
- **A.2 El patrimoni cultural moble o movable es pot classificar en funció de la seua naturalesa o interès:**
 - Arqueològics o paleontològics: artefactes o utensilis producte d'excavacions en zones o àrees arqueològiques, així com tot material d'origen etnològic i les col·leccions d'interès paleontològic. També es consideren parts procedents del desmembrament de monuments de qualsevol tipus.
 - Històric: béns relacionats amb la història (científica, tècnica, militar, social i biogràfica), la vida de dirigents, pensadors, savis, artistes i esdeveniment d'importància; també medalles commemoratives, monedes, bitllets, segells, gravats, artefactes, ferramentes, armes i instruments musicals de valor històric i artístic.

-
- **B. Patrimoni cultural intangible o immaterial**
 - La noció de patrimoni intangible o immaterial pràcticament coincideix amb la de cultura, entesa en sentit ampli com "el conjunt de trets distintius, espirituals i materials, intel·lectuals i afectius que caracteritzen una societat o un grup social" i que engloba les "formes de vida, els drets fonamentals de l'ésser humà, els sistemes de valors, les tradicions i les creences".

-
- També existeixen els “entorns ambientals” d'interès i valor històric, estètic, antropològic, etnològic, sensorial, biològic, etc.; una nova gran categoria, que ha permès al Comitè del Patrimoni Mundial de la Unesco introduir els conceptes de:
 - “paisatges culturals” (1992),
 - “itineraris culturals” (1998),
 - “parcs culturals”,
 - i més recentment els “paisatges històrics urbans” (encara en discussió).

-
- **2. Itineraris culturals:** El concepte es fonamenta en la dinàmica de moviment poblacional; il·lustra l'intercanvi i el diàleg entre regions i territoris revelant la pluralitat de dimensions de l'acció humana, siguen aquestes religioses, comercials, administratives o altres.
 - És un testimoni fonamentalment intangible “un fil conductor que ha produït al llarg del seu recorregut espacial una interfecundació cultural entre països o regions”, com a conseqüència dels intercanvis materials, espirituals i culturals generats per la mobilitat de l'ésser humà durant períodes llargs i continus de temps.
 - Aquests necessàriament es recolzen en elements tangibles que confirmen la seua existència, en un context natural.

-
- La Unesco va utilitzar aquest instrument a partir de 1998 i ha permès incrementar, des d'una òptica diferent, el patrimoni mundial. Els itineraris poden ser variats i definir: rutes religioses, arqueològiques, comercials, d'art rupestre, de producció agrícola, etc.
 - Alguns exemples importants en el món són: el Camí de Santiago (Espanya i França), la Ruta de Hierro (Àfrica), la Ruta d'Esclaus (Centreamèrica i el Carib), la Ruta Intercontinental Europea, etc. En aquest sentit es treballa a Amèrica del Sud el gran itinerari cultural andí, denominat "Qhapaq Ñan, camí principal andí" que involucra sis països.

BÉNS D'INTERÈS CULTURAL

- Gaudeixen de singular protecció i tutela els béns integrants del Patrimoni Històric Espanyol declarats d'interès cultural pel ministeri d'aquesta llei o mitjançant un reial decret de manera individualitzada.
- La declaració mitjançant un reial decret requereix la prèvia incoació i tramitació d'un expedient administratiu per l'organisme competent. En l'expedient ha de constar un informe favorable d'alguna de les institucions consultives o que tinguen reconegut aquest caràcter en l'àmbit d'una comunitat autònoma. Transcorreguts tres mesos des de la sol·licitud de l'informe sense que aquest haja sigut emès, s'entén que el dictamen requerit és favorable a la declaració d'interès cultural. Quan l'expedient es referisca a béns immobles cal disposar, a més, l'obertura d'un període d'informació pública i cal donar audiència a l'ajuntament interessat.

-
- No pot ser declarada Bé d'Interès Cultural l'obra d'un autor viu, excepte si hi ha autorització expressa del seu propietari o es produeix la seua adquisició per l'Administració.
 - Els béns declarats d'interès cultural són inscrits en un registre general dependent de l'Administració de l'Estat l'organització i funcionament del qual es determinen per via reglamentària.

-
- Així mateix, els propietaris i, si és el cas, els titulars de drets reals sobre tals béns o els que els posseïsquen per qualsevol títol, estan obligats a permetre i facilitar la seua inspecció per part dels organismes competents, el seu estudi als investigadors, amb la sol·licitud prèvia raonada d'aquests, i la seua visita pública, en les condicions de gratuïtat que es determinen reglamentàriament, almenys quatre dies al mes, en dies i hores prèviament assenyalats. El compliment d'aquesta última obligació pot ser dispensat totalment o parcialment per l'administració competent quan hi haja causa justificada. En el cas de béns mobles es pot igualment acordar com a obligació substitutòria el dipòsit del bé en un lloc que reunisca les condicions adequades de seguretat i exhibició durant un període màxim de cinc mesos cada dos anys.

BÉNS D'INTERÈS CULTURAL: BÉNS IMMOBLES

- Els béns immobles integrats en el Patrimoni Històric Espanyol poden ser declarats monuments, jardins, conjunts i llocs històrics, així com zones arqueològiques, tots ells com a Béns d'Interès Cultural.

- . Són monuments aquells béns immobles que constitueixen realitzacions arquitectòniques o d'enginyeria o obres d'escultura colossal sempre que tinguin interès històric, artístic, científic o social.
- . Jardí històric és l'espai delimitat, producte de l'ordenació per l'home d'elements naturals, a vegades complementat amb estructures de fàbrica, i estimat d'interès en funció del seu origen o passat històric o dels seus valors estètics, sensorials o botànics.
- . Conjunt històric és l'agrupació de béns immobles que formen una unitat d'assentament, contínua o dispersa, condicionada per una estructura física representativa de l'evolució d'una comunitat humana per ser testimoni de la seua cultura o constituir un valor d'ús i gaudi per a la col·lectivitat. Així mateix és conjunt històric qualsevol nucli individualitzat d'immobles compresos en una unitat superior de població que reunisca aquestes mateixes característiques i pugui ser clarament delimitat.
- . Lloc històric és el lloc o paratge natural vinculat a esdeveniments o records del passat, a tradicions populars, creacions culturals o de la naturalesa i a obres de l'home, que posseïsquen valor històric, etnològic, paleontològic o antropològic.
- . Zona arqueològica és el lloc o paratge natural on existeixen béns mobles o immobles susceptibles de ser estudiats amb metodologia arqueològica, hagen sigut o no extrets i tant si es troben en la superfície, en el subsòl o davall les aigües territorials espanyoles.

-
- En els monuments declarats Béns d'Interès Cultural no pot fer-se obra interior o exterior que afecte directament l'immoble o qualsevol de les seues parts integrants o pertinences sense autorització expressa dels organismes competents per a l'execució d'aquesta llei. És preceptiva la mateixa autorització per a col·locar en fatxades o en cobertes qualsevol classe de rètol, senyal o símbol, així com per a fer obres en l'entorn afectat per la declaració.
 - 2. Les obres que afecten els jardins històrics declarats d'interès cultural i el seu entorn, així com la col·locació en ells de qualsevol classe de rètol, senyal o símbol, necessiten autorització expressa dels organismes competents per a l'execució d'aquesta llei.
 - 3. Queda prohibida la col·locació de publicitat comercial i de qualsevol classe de cables, antenes i conduccions aparents en els jardins històrics i en les fatxades i cobertes dels monuments declarats d'interès cultural. Es prohibeix també tota construcció que altere el caràcter dels immobles a què fa referència aquest article o que pertorbe la seua contemplació

BÉ D'INTERÈS CULTURAL: BÉNS MOBLES

- L'Administració de l'Estat, en col·laboració amb les altres administracions competents, ha de confeccionar l'Inventari General d'aquells béns mobles del Patrimoni Històric Espanyol no declarats d'interès cultural que tinguen rellevància singular.
- Als efectes previstos en el paràgraf anterior, les administracions competents poden demanar dels titulars de drets sobre els béns mobles integrants del Patrimoni Històric Espanyol el seu examen, així com les informacions pertinents per a la seua inclusió, si és procedent, en tal inventari.
- Els propietaris i la resta de titulars de drets reals sobre béns mobles de notable valor històric, artístic, arqueològic, científic, tècnic o cultural, poden presentar una sol·licitud degudament documentada davant de l'administració competent, a fi que s'inicie el procediment per a la inclusió dels dits béns en l'Inventari General. La resolució sobre aquesta sol·licitud s'ha de fer en un termini de quatre mesos.

-
- Els béns mobles integrants del Patrimoni Històric Espanyol poden ser declarats d'interès cultural. Tenen aquesta consideració, en tot cas, els béns mobles continguts en un immoble que haja sigut objecte de la dita declaració i que aquesta els reconega com a part essencial de la seua història.